

Περιεχόμενα

Σημείωμα του επιμελητή	11
Πρόλογος	13

Κοινωνικοοικονομική ζωή των Τσιγγάνων και των μη Τσιγγάνων στη χώρα

Η έρευνα	15
Μεθοδολογία της έρευνας	16
Περιγραφή του δείγματος της έρευνας	21
Είδος κατοικίας	24
Εμβολιασμός	29
Ύπαρξη συλλόγου	29
Το είδος κατοικίας ως βασικός συντελεστής διαφοροποίησης	31
Ενιαίος πίνακας συνάφειας μεταβλητών σε σχέση με το είδος εγκατάστασης	32

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΡΚΟΥ

Η ένταξη των Τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία: Μηχανισμοί παραγωγής και αναπαραγωγής μιας ανομίας

Το εννοιολογικό πλαίσιο της έρευνας	37
--	----

Εισαγωγή	37
Μηχανισμοί ανισότητας	38
Κατηγορίες – κατηγορική ανισότητα	44
Κατηγορίες	44
Ανισότητα	47
Κατηγορική ανισότητα	48
Όρια της κατηγορικής ανισότητας	49
Κατηγορική ανισότητα στην εργασία	51

Τα αίτια του διαχωρισμού των Τσιγγάνων στην Ελλάδα	52
---	----

Ο στιγματισμός των Τσιγγάνων	57
Στιγματισμός και διακρίσεις	59
Σχέση ανάμεσα στον διαχωρισμό, τις διακρίσεις και τον στιγματισμό	60

Η πολιτισμική σύγκλιση/απόκλιση Τσιγγάνων και μη Τσιγγάνων	61
---	----

Ο σχεδιασμός του ερευνητικού πλαισίου	64
--	----

Το πλαίσιο αναφοράς των έως τώρα ερευνών-μελετών για τους Τσιγγάνους	64
Η αναγκαιότητα υπέρβασης του υφιστάμενου ερευνητικού πλαισίου	69
Το πλαίσιο της παρούσας έρευνας	72

Παρουσίαση και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων	76
---	----

Εκπαιδευτική διαδρομή	76
Νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο	77

Μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο	80
Μεταγυμνασιακή πορεία	81
Μορφωτικό επίπεδο των γονέων και σχολική υποστήριξη των παιδιών τους	83
Σχολικό περιβάλλον	85
Ανακεφαλαίωση	86
Η θέση στην αγορά εργασίας	87
Συμμετοχή στην αγορά εργασίας	88
Συνθήκες εργασίας και η σημασία των τίτλων σπουδών	89
Οικονομική κατάσταση και εμπειρίες διακρίσεων και ρατσισμού στην αγορά εργασίας	92
Ανακεφαλαίωση	96
Εθνοπολιτισμικός προσανατολισμός	97
Γλωσσικός προσανατολισμός	99
Θρησκευτικός προσανατολισμός	100
Διαπολιτισμικός προσανατολισμός	101
Ανακεφαλαίωση	106
Κοινωνικές σχέσεις	107
Φιλίες	109
Συμμετοχή στη δημόσια ζωή	112
Εμπειρίες διακρίσεων	114
Ανακεφαλαίωση	120
Σύνθεση της οικογένειας και συζυγικές σχέσεις	121
Εθνοπολιτισμικός προσανατολισμός του ζεύγους	122
Συζυγική ζωή και αναπαραγωγή	124
Οι συνθήκες ζωής στην οικογένεια	126
Ανακεφαλαίωση	127
Βιβλιογραφία	129

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΡΘΕΝΗΣ

Εθνοπολιτισμικές διαστάσεις της ταυτότητας των Ρομά

Εισαγωγή	133
Στοχοθεσία - Μεθοδολογία	133
Ανασκόπηση βιβλιογραφίας και η προσέγγιση: αφομοίωση, ένταξη ή αποκλεισμός	135
Άξονες ανάλυσης - θεματικές	139
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση την αντιμετώπιση	139
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση την ηλικία	146
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση το φύλο	154
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση το βιοτικό επίπεδο	159
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση την εκπαίδευση	170
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση τη βαθμίδα φοίτησης	179
Εθνοτικός προσανατολισμός με βάση τον τύπο κατοικίας	194
Συμπεράσματα - προτάσεις	210
Βιβλιογραφία	229

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΡΘΕΝΗΣ & ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ελλάδα: η θεωρία και η πράξη

Εισαγωγικά	217
Η διαδρομή των Ρομά και η παρουσία τους στην Ελλάδα	218
Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα: από την αγνόηση προς την ενσωμάτωση και την ένταξη;	223
Η εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην πράξη, στο ελληνικό κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο	234
Απόψεις και αντιλήψεις των γονέων Ρομά για την εκπαίδευση	248
Η αξιολόγηση της εκπαίδευσης από τους γονείς Ρομά	254
Σκέψεις και συμπεράσματα	256
Βιβλιογραφία	258

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Η οικονομική διάσταση της ζωής των Τσιγγάνων

Εισαγωγικές επισημάνσεις	265
Οικονομική κατάσταση: ικνηλάτηση της διαφορετικότητας	298
Αντί επιλόγου	303
Βιβλιογραφία	304

ΜΑΡΙΑ ΠΑΥΛΗ-ΚΟΡΡΕ
Κοινωνικές σχέσεις - Οικογένεια

Εισαγωγή	305
Κοινωνικές σχέσεις	306
Σχέσεις μεταξύ των Ρομά	306
Ενδογαμία	306
Συλλογική εκπροσώπηση	307
Συμμετοχή των Ρομά στους συλλόγους τους	308
Σχέσεις με τους μη Τσιγγάνους	310
Κοινωνικός αποκλεισμός	314
Η δική τους εμπειρία από το σχολείο	317
Αντιμετώπιση από τους Γκατζέ στις δημόσιες υπηρεσίες	318
Σtereότυπα και προκαταλήψεις	321
Αντιμετώπιση από τους Γκατζέ στη δουλειά τους	323
Αίσθημα αδικίας	324
Σχέσεις με μη Τσιγγάνους Έλληνες	327
Φιλικές σχέσεις	337
Συμμετοχή σε δημόσιες εκδηλώσεις	338
Ταύτιση με τους Έλληνες μη Τσιγγάνους, τις υπόλοιπες ομάδες Τσιγγάνων και τους κατοίκους άλλων χωρών	338
Οικογένεια	340
Σύνθεση της τσιγγάνικης οικογένειας και συγγενικές σχέσεις	340
Ηλικία σύναψης γάμου	343
Επιθυμία σύναψης γάμου	346

Μέγεθος της τσιγγάνικης οικογένειας	351
Τσιγγάνικη γλώσσα: Ρομανί	352
Επίλογος	356
Βιβλιογραφία	357
Παράρτημα	
Το ερωτηματολόγιο της έρευνας	361